

De ukendte farer

Thomsen, Iben Margrete; Ravn, Hans Peter

Published in:
Danske Havecentre

Publication date:
2015

Document version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):
Thomsen, I. M., & Ravn, H. P. (2015). De ukendte farer. *Danske Havecentre*, Mar., 16-17.

Når nye
skadevoldere
er etableret, er
slaget tabt.

De ukendte farer

Asketoptørre går hårdt ud over ask i skove samt hængeask, mens gamle asketræer i landskabet ofte klarer sig fint. Det kan være nødvendigt at fjerne døde grene af sikkerhedsmæssige årsager, men ellers skal man bevare asketræerne, som denne prægtige ask på Stubberup Kirtegård på Fyn. Foto: Anne Kathrine Skifter

EU's importregler for planter og træprodukter skal beskytte os mod kendte farer som asiatiske træbukke (*Anoplophora sp.*) og egevisnesyge (*Ceratocystis fagacearum*). Men langt de fleste eksempler på alvorlige sygdomme og skadelige insekter, som er introduceret i Europa, har været ukendte farer. Det gælder den oprindelige elmesyge, mens den mere aggressive art (*Ophiostoma novo-ulmi*) desværre blev indslæbt 50 år senere, fordi man blev ved med at importere elmetømmer fra Asien i den tro, at skaden nu var sket.

Et nyere eksempel er asketoptørre, som forårsages af den invasive svamp *Hymenoscyphus fraxineus*. Den kommer fra Asien, hvor svampen lever helt uskadeligt på den lokale askeart *Fraxinus mandschurica*. Sygdommen er et stort problem i skovene, mens

asketræer i landskabet og byerne ofte kan leve længe med svampeangrebet. Heldigvis ser det ud til, at Manna-ask (*Fraxinus ornus*) er modstandsdygtig overfor sygdommen, og den er også velegnet til haver pga. størrelsen.

Læs mere om asketoptørre på www.ign.ku.dk » samarbejde og rådgivning » myndighedsbetjening » skovsundhed » asketoptørre

Når først en ny skadevolder er etableret, er det som regel umuligt at slippe af med den. I stedet må man leve med problemet og evt. forsøge at holde det nede. Det gælder også invasive plantearter som rynket rose og glansbladet hæg. Kun sjældent må man fraråde at bruge en bestemt plantearart pga. faren for angreb af skadevoldere, men der kan være grund til at tænke sig godt om og holde øje med de nyplantede træer og buske.

Kastanie-minérmøl kan give grimme træer, men de truer ikke træets overlevelse. Så her er der noget andet galt. Om årsagen til den pludselige død af hestekastanjen ene kronehalvdel var hestekastanje-bakteriekræft, ved vi ikke, men det er et godt gæt. Hvis man skal være sikker, kræver det en laboratorieprøve, eller at der er tydelige symptomer i form af brunt udfald og langsomt fremadskridende barkdød.

Det første symptom på bakterieangreb er et mørkebrunt udfald på stadig levende bark. Efterhånden som barken på grene og stammer dræbes, kan den krakelere i mønstre, som ikke ligner de normale. Når man krads i kanten, ses en tydelig overgang mellem død, brun bark og levende, lys eller grøn bark.

Hestekastanjen fjender

Kastanie-minérmøl (*Cameraria ohridella*) har siden 2002 bredt sig i Danmark og givet brune pletter på bladene, så træerne får et kedeligt udseende. Men insektet er ikke nogen alvorlig trussel mod træernes sundhed, kun deres udseende. Desuden kan man bruge den røde hestekastanje, som er resistent. Vejtræer på forblæste steder bliver tit angrebet mindre, fordi bladene er væk, og de små møl ikke kan flyve ret godt.

Helt anderledes forholder det sig med hestekastanje-bakteriekræft (*Pseudomonas syringae* var. *aesculi*), der menes at stamme fra Indien og nu har bredt sig til en række europæiske lande. Sygdommen angriber barken og slår med tiden træerne ihjel. Bakterien har formentlig været i Danmark i ca. 10 år, men blev først

officielt konstateret i 2014.

Begge skadevolde- re var helt ukendte, før de pludselige begyndte at gøre skade på europæiske kastanjer. Forhåbentlig finder man også frem til træer, som er resistente mod bakterien. Indtil da må vi passe godt på de hestekastanjer, vi har og først fælde dem, når de går ud.

Harlekinmariehøne

En lidt anden type invasiv art er harlekinmariehøne (*Harmonia axyridis*), der indtil videre mest er udbredt i Hovedstadsområdet. Den blev bevidst introduceret i Europa fra Asien som biologisk bekæmpelse af bladlus, især i væksthuse. Dette skete til trods for, at man i USA allerede havde opdaget, at harlekinmariehønen

er et problem, fordi den formerer sig voldsomt og udkonkurrerer de lokale mariehøns og andre insekter, som lever af bladlus. Et andet ubehageligt træk ved harlekinmariehøne er, at den om vinteren kan samle sig i store hobe inde i huse. Mariehønsenes ilde- lugtende sekret sviner og kan fremkalde allergiske reaktioner.

< De brune pletter og langstrakte miner er karakteristiske for kastanie-minérmøl, hvis larver lever inde i bladene. De overvintrer som pupper i blade, og derfor kan man nedbringe angrebet ved at fejle blade sammen og brænde dem. Foto: Hans Peter Ravn

Harlekinmariehøns kan have varierende farver, men voksne har et "W" tegn bag øjnene (set fra fronten) og rød-brunlige ben. I cirklen ses en harlekinlarve (13 mm) med dens karakteristisk orange farve og pigge langs bagkroppen. Fotos: Andy G. Howe

